

Examen VMBO-KB

2010

tijdvak 1
vrijdag 28 mei
9.00 - 11.00 uur

aardrijkskunde CSE KB

Dit examen bestaat uit 47 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 56 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Open vragen

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

De Nederlanders en hun vakantiebestemmingen

bron 1

Vier foto's van verschillende toeristische gebieden in Nederland

foto 1

foto 2

foto 3

foto 4

- 1p 1 De foto's van bron 1 tonen vier verschillende toeristische gebieden in Nederland.
Welke foto is genomen op de Veluwe?
- A foto 1
 - B foto 2
 - C foto 3
 - D foto 4
- 1p 2 Niet iedereen gaat met vakantie.
Hoe hoog was in 2008 de vakantiedeelname in Nederland?
- A ongeveer 20%
 - B ongeveer 50%
 - C ongeveer 80%
 - D ongeveer 100%

- 1p 3 In Nederland kennen we vakantiespreiding.
→ Wat is het voordeel hiervan voor de Nederlandse toeristische attractiepunten?

bron 2

Zwerven over De Hoge Veluwe

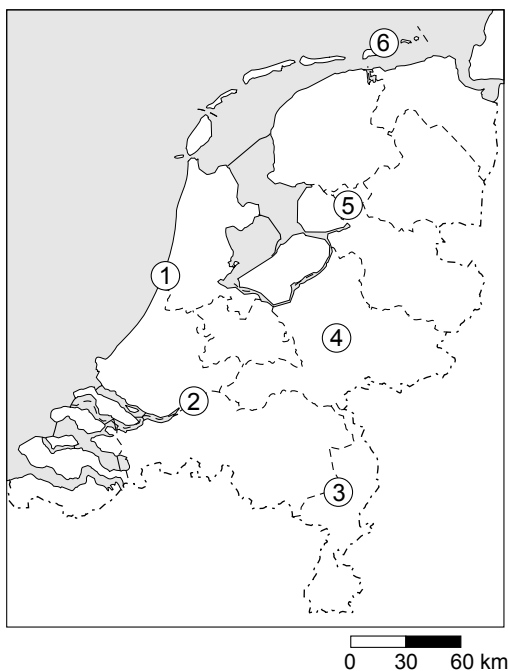
Praktische informatie

Dit driedaags Volkskrant wandelarrangement is te boeken van 1 november 2006 tot 28 februari 2007. Elke dag van de week kan worden gestart. De normale prijs voor dit arrangement is € 247,50. U betaalt echter € 200 per persoon (bij deelname van 2 personen). Kinderen tot 12 jaar: € 100.

Deze prijs is inclusief drie wandeldagen (circa 14 km per dag), twee overnachtingen in een viersterren hotel, ontbijt, lunchpakket, diner, vrij gebruik van zwembad en sauna in het hotel, entree van het nationale park De Hoge Veluwe, vervoer per regio-taxi en de Veluwe Zwerfpadgids. Voor starters op zondag geldt een extra korting van € 20.

bron 3

Enkele natuurgebieden in Nederland

- 1p 4 In bron 2 wordt reclame gemaakt voor een driedaags wandelarrangement op de Veluwe.
In bron 3 is een aantal natuurgebieden in Nederland aangegeven met cijfers.
Met welk cijfer is de Veluwe aangegeven?
- A cijfer 1
 - B cijfer 2
 - C cijfer 3
 - D cijfer 4
 - E cijfer 5
 - F cijfer 6

- 1p **5** Het driedaagse arrangement uit bron 2 rekenen we tot
- A** een actieve, korte natuurvakantie.
 - B** een passieve, korte cultuurvakantie.
 - C** een actieve, lange cultuurvakantie.
 - D** een passieve, lange natuurvakantie.

bron 4

Korte en lange vakanties van Nederlanders in Nederland en het buitenland, 2005

	eenheid	lange vakanties		korte vakanties	
		Nederland	Buitenland	Nederland	Buitenland
totaal aantal vakanties	mln	8,5	13,8	8,9	3,3
w.v.					
winterperiode	mln	2,6	5,0	4,2	1,9
zomerperiode	mln	5,9	8,8	4,7	1,4
gemiddelde verblijfsduur	dagen	10,0	12,9	3,2	3,3
aantal overnachtingen	mln	76,4	164,3	19,2	7,5
uitgaven	mld euro	1,7	9,6	0,8	0,7

- 2p **6** De tabel van bron 4 geeft onder andere informatie over het aantal lange en het aantal korte vakanties van Nederlanders in Nederland en in het buitenland. Hieronder staan drie uitspraken over bron 4.
- 1 Er is een groot verschil tussen de gemiddelde verblijfsduur van korte vakanties in Nederland en korte vakanties in het buitenland.
 - 2 Het aantal korte vakanties naar het buitenland is het grootst in de winterperiode.
 - 3 Het aantal lange vakanties naar het buitenland is het grootst in de zomerperiode.
- Neem de cijfers 1, 2 en 3 over op het antwoordblad en zet erachter of deze uitspraak juist is of onjuist.

bron 5

Dragers voor toeristen op Kilimanjaro

De Kilimanjaro is met 5892 meter de hoogste berg van Afrika. Elk jaar proberen steeds meer toeristen de top te bereiken. Ze worden daarbij bijgestaan door gidsen en dragers. De dragers dragen de spullen omhoog, bouwen de tenten op en breken ze af, koken het eten en voorzien de toeristen van water.

Het zijn meestal jonge dorpingen die nauwelijks worden betaald voor hun inspanningen. Ze zijn niet verzekerd tegen ziekte of ongevallen en beschikken niet over aangepaste kledij, schoeisel of slaapzakken.

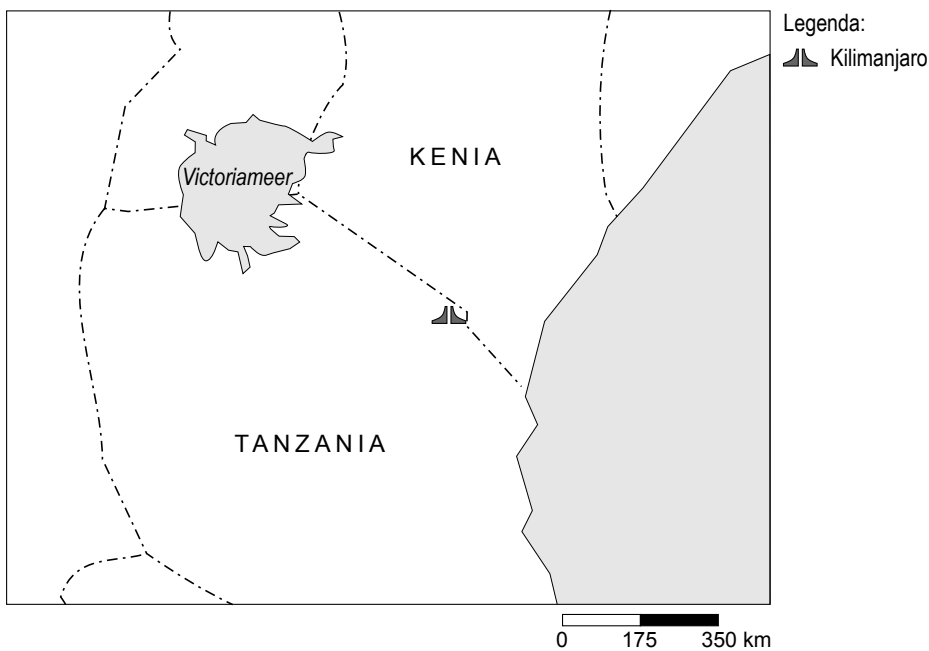
bron 6

Met gidsen en dragers naar de top

bron 7

De Kilimanjaro

- 1p **7** Meneer de Vries laat de bronnen 5 en 6 zien in de klas tijdens de behandeling van het onderwerp vakantiebestemmingen. Hij vraagt de leerlingen over welk soort toerisme het hier gaat.
Rik zegt: "Ik denk over elitetoerisme."
Jolanda zegt: "Ik denk over massatoerisme."
Meneer de Vries zegt: "Rik heeft gelijk."
→ Geef een argument voor het antwoord van Rik.
- 1p **8** De Kilimanjaro ligt in het grensgebied van Kenia en Tanzania (zie bron 7).
Nederlanders die deze landen bezoeken doen dit vooral
A vanwege de natuur
B vanwege de cultuur
C vanwege het klimaat
- 1p **9** In bron 5 staat: "Elk jaar proberen steeds meer toeristen de top te bereiken. Ze worden daarbij bijgestaan door gidsen en dragers."
Toch blijken de inkomsten uit het toerisme voor de lokale bevolking in Kenia en Tanzania niet zo groot te zijn.
→ Geef hiervoor een reden.

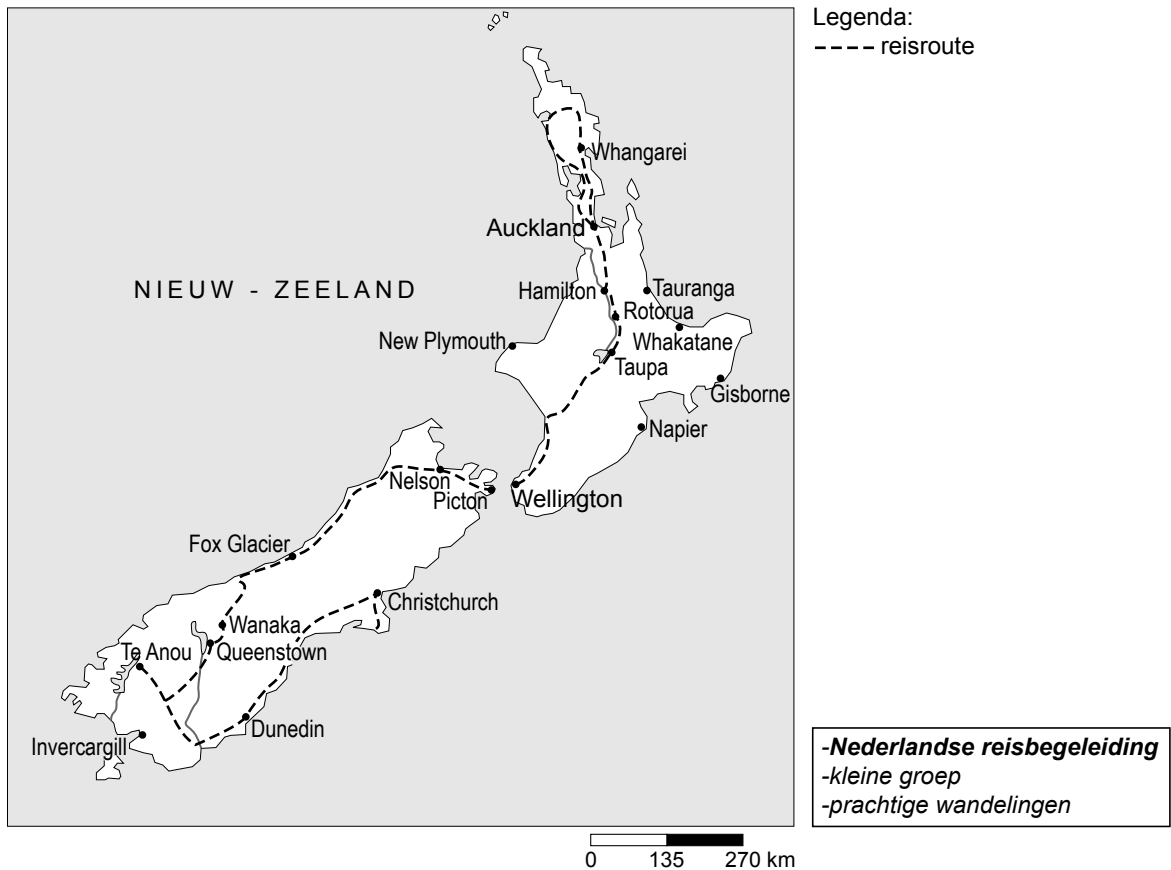
bron 8

Skiën en de Alpen sparen

Al geboekt, het weekje sporten in de sneeuw? Gezond voor u, maar niet voor de bergen. De Alpen zijn 's winters het dichtstbevolkte berggebied ter wereld en die drukte laat sporen na.

- 2p **10** Bron 8 beschrijft de drukte in de Alpen in de winterperiode. Deze drukte heeft verschillende negatieve gevolgen voor het Alpengebied. Een voorbeeld daarvan is de rommel die de mensen achterlaten.
→ Geef twee andere voorbeelden van negatieve gevolgen.

bron 9
Nieuw-Zeeland

- 2p 11 Vier van de onderstaande begrippen hebben betrekking op de reisroute in bron 9.
- a georganiseerde vakantie
 - b ongeorganiseerde vakantie
 - c kleinschalig toerisme
 - d massatoerisme
 - e passieve vakantie
 - f actieve vakantie
 - g reisroute van meer dan 1000 km
 - h reisroute van minder dan 1000 km
- Welke vier zijn dat? Noteer de juiste letters op je antwoordblad.

bron 10

KICKEN OP HETE LAVA

Vulkaanreizigers zijn geïnteresseerd in wat onzichtbaar onder de aardbodem zit. Ze trekken naar de scheuren en de gaten in de aardkorst, waar ze een blik kunnen werpen in de buik van moeder aarde. “Wij willen het vuur zien”, zegt Henk. Het vuur dat normaal kilometers diep onder hun voeten brandt, maar dat op enkele plekjes ter wereld aan de oppervlakte komt. Zo’n plekje is Stromboli, een eiland ten noorden van Sicilië (zie ook bron 12).

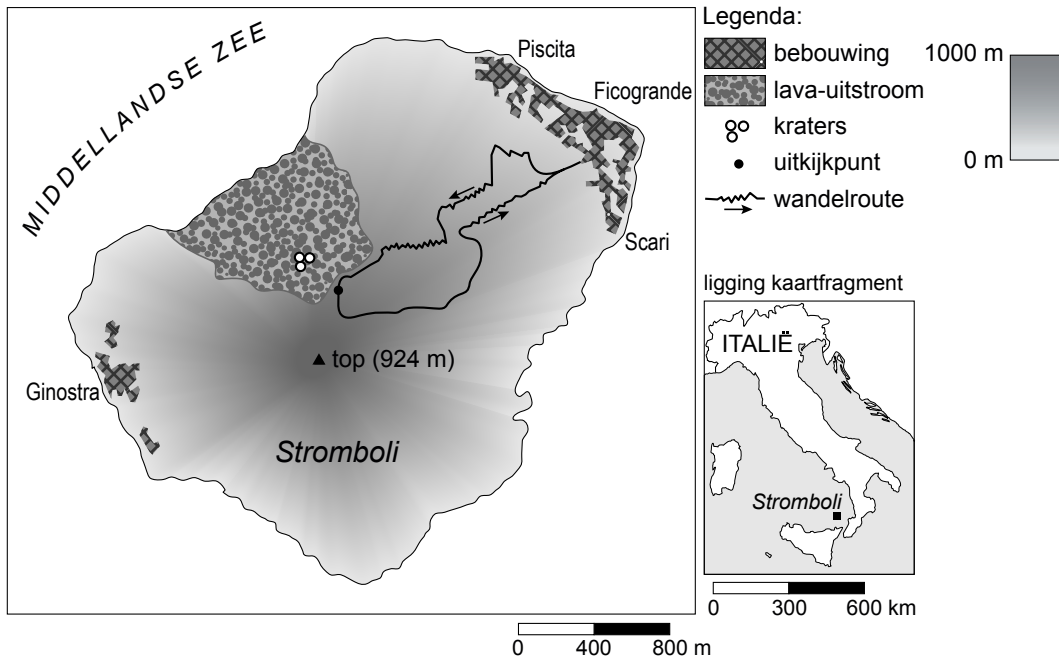
bron 11

Kicken op hete lava

bron 12

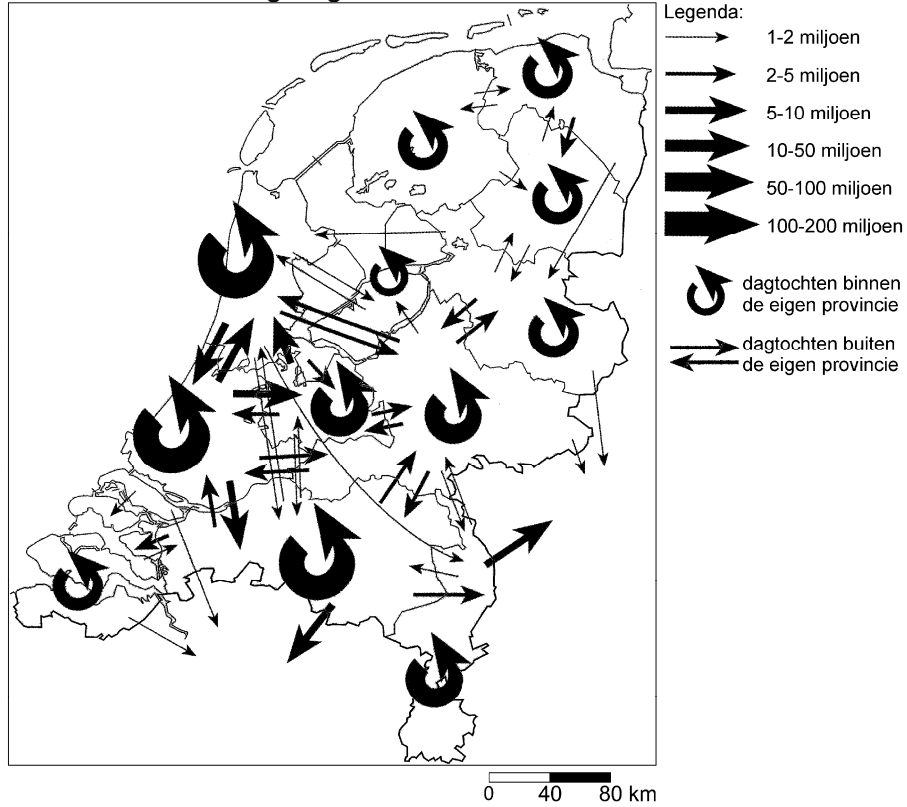
Het vulkaaneiland Stromboli

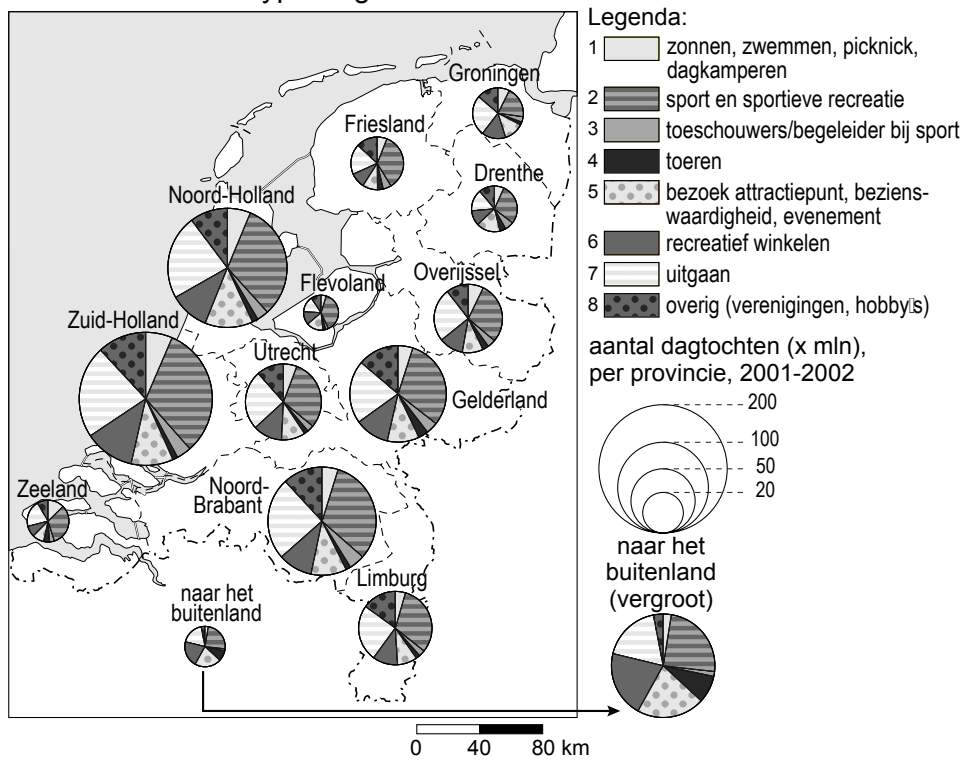
- 1p **12** In de aardrijkskundeles vragen de leerlingen zich af wat vulkaantoerisme zo aantrekkelijk maakt. Gaat het hier om natuur, cultuur en/of avontuur?
Welk antwoord is van toepassing op vulkaantoerisme?
- A** avontuur en natuur
 - B** cultuur en avontuur
 - C** natuur en cultuur
 - D** natuur, cultuur en avontuur
- 1p **13** Naar aanleiding van bron 10 staan hieronder twee uitspraken.
- 1 Vulkaantoerisme naar de Stromboli wordt gerekend tot de verre toeristische bestemmingen.
 - 2 Vulkaantoerisme is een duidelijk voorbeeld van massatoerisme.
- Neem de cijfers 1 en 2 over op het antwoordblad en zet erachter of deze uitspraak juist is of onjuist.
- 2p **14** Op de kale hellingen van deze vulkaan (zie bron 12) is een wandelroute uitgezet die onder leiding van gidsen gemaakt kan worden. De afstand van de wandeling is slechts 8 kilometer, maar toch doen de vulkaantoeristen er ongeveer 5 uur over. Normaal wandel je in Nederland gemiddeld zo'n 5 kilometer per uur.
- Geef twee redenen waarom de vulkaantoeristen er dan toch zo lang over doen.

bron 13

kaart 1 Bestemming dagtochten

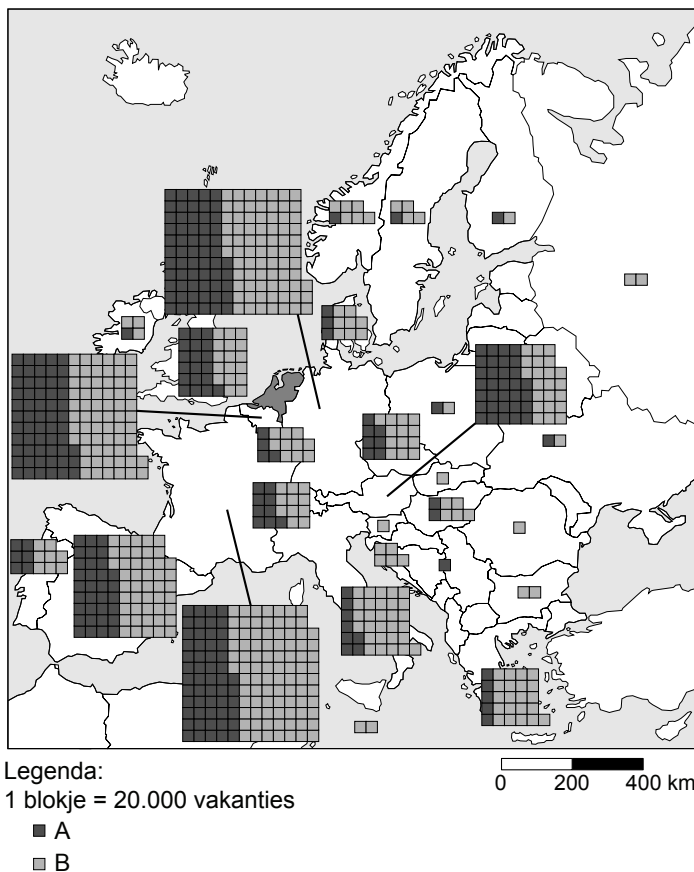
kaart 2 Aantal en type dagtochten

- 1p **15** Nederlanders maken ongeveer één miljard dagtochten per jaar (zie bron 13 kaart 1).
 Wat is de bestemming van de meeste van deze dagtochten?
A bestemmingen binnen de eigen provincie
B bestemmingen buiten de eigen provincie
C bestemmingen in het buitenland
- 1p **16** Hieronder staan twee uitspraken naar aanleiding van kaart 2 in bron 13.
- 1 Binnen de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland worden veel meer dagtochten gemaakt dan binnen de provincies Friesland en Flevoland.
 - 2 Nederlanders die een dagtocht naar het buitenland maken, doen dat vooral om te zonnen, te zwemmen en te picknicken.
- Neem de cijfers 1 en 2 over op het antwoordblad en zet erachter of deze uitspraak juist is of onjuist.
- 1p **17** → Als je naar de verschillende provincies kijkt, welk type dagtocht is dan het populairste?

bron 14

Buitenlandse vakanties van Nederlanders in Europa

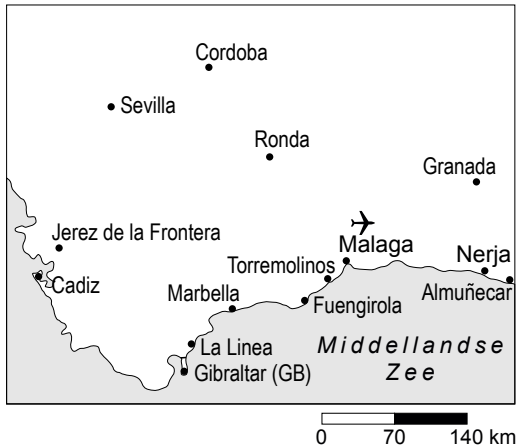

- 1p **18** In bron 14 staat het aantal buitenlandse vakanties van Nederlanders binnen Europa aangegeven. Deze vakanties zijn uitgesplitst naar zomervakantie en wintervakantie.
 → Welk legenda-onderdeel heeft betrekking op de wintervakantie? Kies eerst voor A of B en geef daarna de juiste reden.

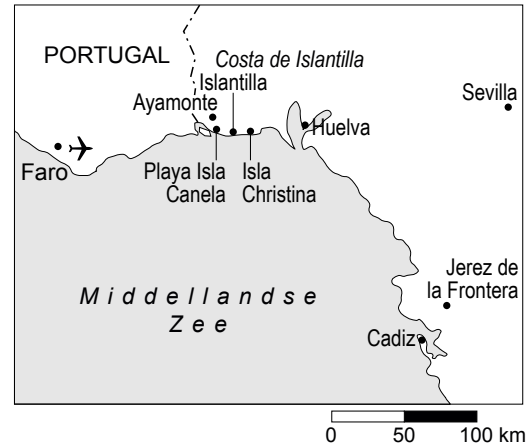
bron 15

Vier Spaanse costa's

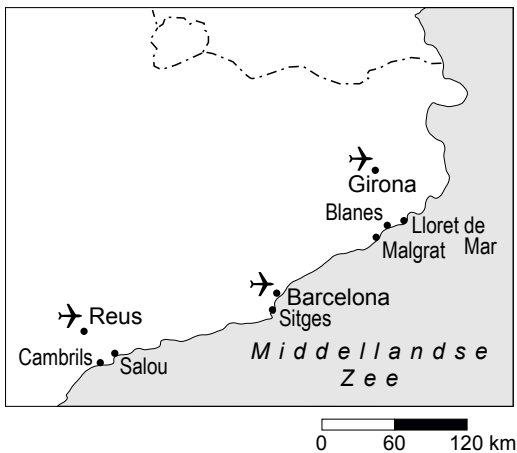
kaart 1

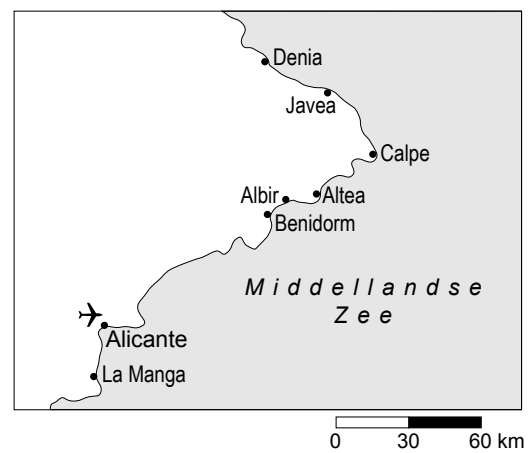
kaart 2

kaart 3

kaart 4

- 1p **19** Spanje is één van de populairste vakantie landen in Europa. Vooral de costa's zijn bekend bij de massatoerist. De kaarten 1, 2, 3 en 4 van bron 15 geven elk een Spaanse costa weer. Op welke kaart wordt de Costa Brava weergegeven?
- A** op kaart 1
B op kaart 2
C op kaart 3
D op kaart 4
- 1p **20** Verschillende costa's proberen naast de massatoerist ook andere groepen toeristen te lokken. Zo worden er bijvoorbeeld steeds meer golfbanen aangelegd om ook de rijkere toerist aan te trekken. Veel milieubewuste Spanjaarden hebben echter kritiek op de forse groei van het aantal golfbanen.
- Wat is het belangrijkste punt van kritiek op de forse groei van het aantal golfbanen?

bron 16

Het opknappen van een school in Sri Lanka

- 2p 21 Er zijn in Nederland verschillende organisaties die geheel verzorgde werkvakanties naar bijvoorbeeld Sri Lanka (zie bron 16) aanbieden. Werkvakanties worden steeds populairder. Bij dit soort vakanties bezoekt men niet alleen een land of gebied, maar men werkt er ook één of enkele weken aan een bepaald project. Dat kan het opknappen van een school zijn (zie bron 16), de aanleg van een weg of het graven van greppels voor een nieuw irrigatiesysteem. All-inclusive vakanties zijn geheel anders dan deze zogenaamde werkvakanties.
- Noem twee verschillen tussen de hierboven beschreven werkvakantie en een all-inclusive vakantie.

bron 17

Hoeveel kan Aruba nog aan?

Aruba is één van de welvarendste eilanden in de regio door de grote inkomsten uit het toerisme. De kustlijn vanaf de hoofdstad Oranjestad in westelijke richting is volgebouwd met hotels, restaurants en casino's.

Ruimte is inmiddels schaars geworden.

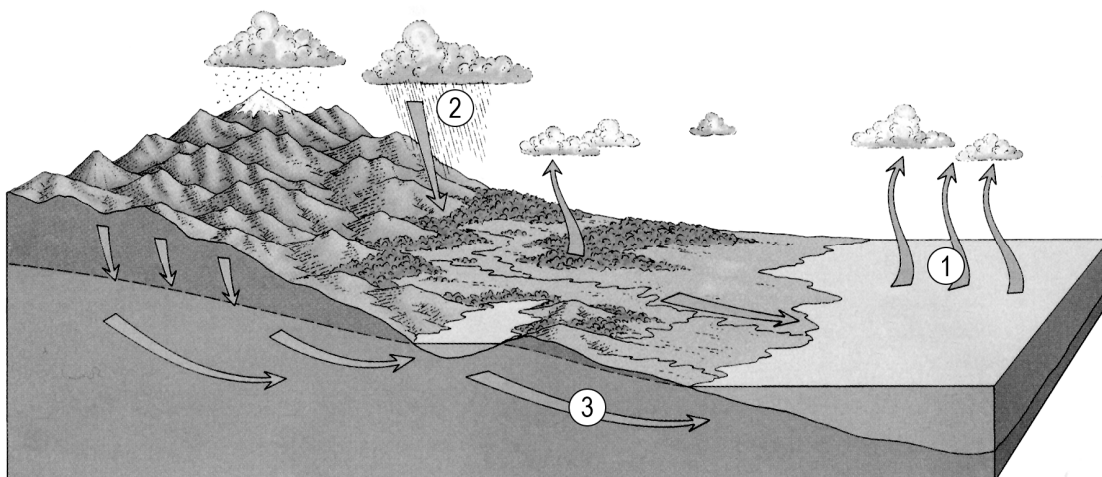
Overbebouwing en verkeersopstoppingen vormen steeds grotere problemen.

- 1p **22** De toeristische ontwikkeling van een gebied verloopt in het algemeen volgens een aantal stadia.
In welk stadium van ontwikkeling zit Aruba volgens bron 17?
- A** Aruba is bezig aan een herstel als toeristengebied.
 - B** Aruba is duidelijk in opkomst als toeristengebied.
 - C** Aruba maakt een grote bloei door als toeristengebied.
 - D** Aruba staat op het punt om in verval te raken als toeristengebied.
- 1p **23** In bron 17 staat dat de kustlijn is volgebouwd met hotels, restaurants en casino's.
→ Hoe wordt zo'n kustlijn ook wel genoemd?
- 1p **24** Om het probleem van de overbebouwing niet verder te vergroten, ziet men op Aruba liever een toename van cruiseschippassagiers dan een toename van andere vakantiegangers.
→ Welk argument zal men hiervoor geven?

Omgaan met natuurlijke hulpbronnen

bron 18

De kringloop van het water

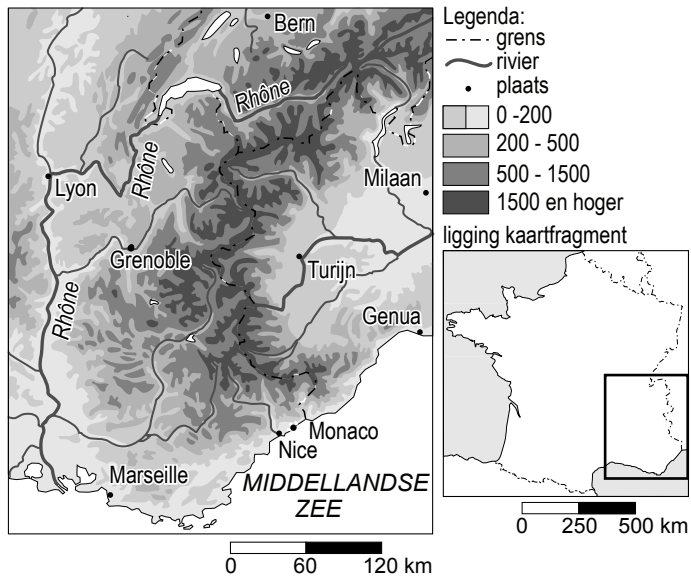

- 1p 25 Bron 18 laat de kringloop van het water zien. In de bron zijn op drie plaatsen de begrippen weggelaten. Welke begrippen moeten er op de plaatsen 1, 2 en 3 worden ingevuld?

	1	2	3
A	verdamping	grondwaterafvoer	neerslag
B	verdamping	neerslag	grondwaterafvoer
C	neerslag	grondwaterafvoer	verdamping
D	neerslag	verdamping	grondwaterafvoer

- 1p 26 In de kringloop van het water wordt er verschil gemaakt tussen de lange en de korte kringloop. Welk begrip komt niet in de korte kringloop voor, maar wel in de lange kringloop?
- A condensatie
 - B grondwaterafvoer
 - C neerslag
 - D verdamping

bron 19
De Rhône

- 1p 27 Op de kaart van bron 19 is de rivier de Rhône te zien. Tot welk type rivier behoort de Rhône?
- A gemengde rivier
 - B gletsjerrivier
 - C regenrivier

bron 20

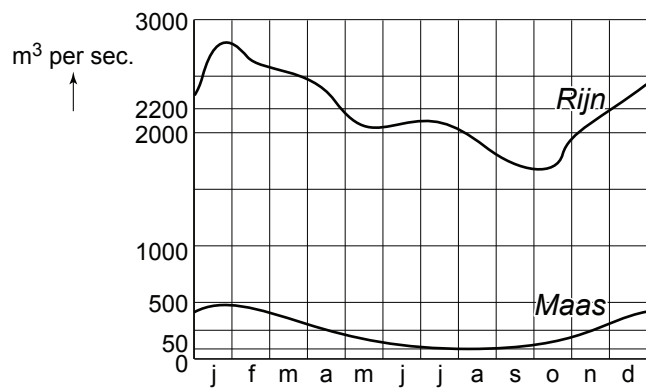
Een stukje van de Rhône

- 1p **28** De foto van bron 20 is gemaakt in het stroomgebied van de Rhône. In welk deel van de Rhône is deze foto gemaakt (zie ook bron 19)?
- A** in de bovenloop
 - B** in de middenloop
 - C** in de benedenloop

bron 21

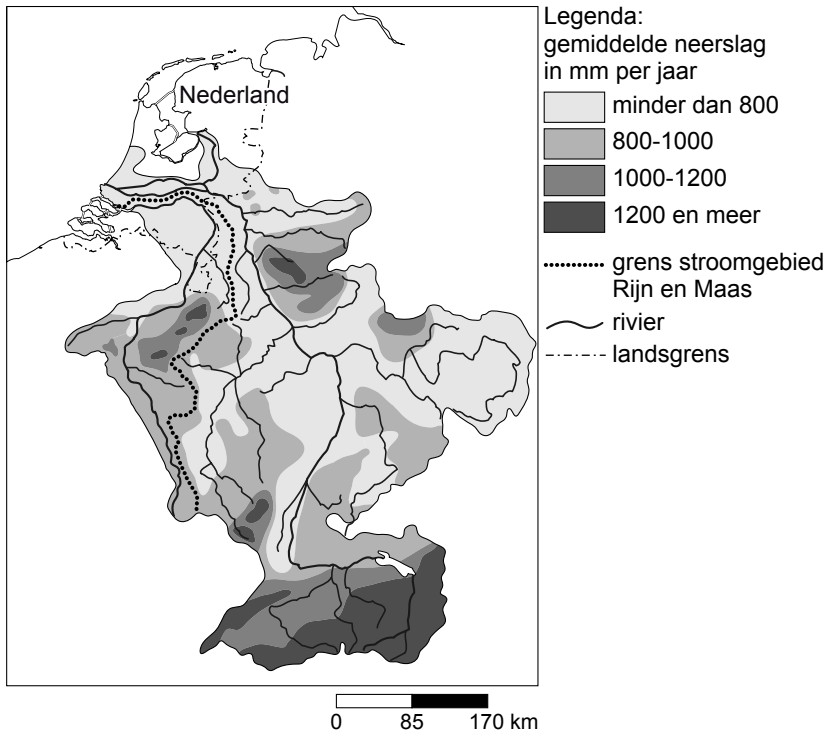
Gemiddelde waterafvoer van de Rijn en de Maas in m³ per seconde

- 1p **29** Bron 21 laat de gemiddelde waterafvoer van de Rijn en de Maas gedurende een jaar zien. Uit bron 21 blijkt dat de afvoer van beide rivieren in de zomermaanden veel kleiner is dan die in de wintermaanden. Eén van de oorzaken is de geringe neerslag in de zomer.
- Noem nog een oorzaak.

bron 22

Stroomgebied van de Rijn en de Maas

- 1p 30 Het is erg belangrijk dat er internationale afspraken worden gemaakt over het beheer van Maas en Rijn (zie bron 22).
→ Geef de reden waarom het voor Nederland belangrijk is dat er dergelijke afspraken worden gemaakt.

bron 23

Nederland, waterverbruik per persoon per dag in liters, periode 1995 - 2007

	1995	1998	2001	2004	2007
Bad	9,0	6,7	3,7	2,8	2,5
Douche	38,3	39,7	42,0	43,7	49,8
Wastafel	4,2	5,1	5,2	5,1	5,3
Toiletspoeling	42,0	40,2	39,3	35,8	37,1
Kleding wassen, hand	2,1	2,1	1,8	1,5	1,7
Kleding wassen, machine	25,5	23,2	22,8	18,0	15,5
Afwassen, hand	4,9	3,8	3,6	3,9	3,8
Afwassen, machine	0,9	1,9	2,4	3,0	3,0
Voedselbereiding	2,0	1,7	1,6	1,8	1,7
Koffie en thee	1,5	1,1	1,0	1,0	1,2
Water drinken	*	0,5	0,5	0,6	0,6
Overig keukenkraan	6,7	6,1	6,7	6,4	5,3
Totaal	137,1	132,1	130,6	123,6	127,5

* niet opgenomen

- 2p **31** In bron 23 staat het waterverbruik per persoon in liters per dag voor de periode 1995 - 2007 weergegeven. Naar aanleiding van bron 23 staan hieronder drie uitspraken.
- 1 Het waterverbruik voor zowel bad als douche neemt vanaf 2001 toe.
 - 2 Tussen 1995 en 2004 is het waterverbruik per persoon vooral afgenomen door de steeds verdergaande invoering in woningen van zuinige toiletten en wasmachines.
 - 3 Het waterverbruik van het bad is afgenomen doordat men meer gebruik is gaan maken van de douche.
- Neem de cijfers 1, 2 en 3 over op het antwoordblad en zet erachter of deze uitspraak juist is of onjuist.

bron 24

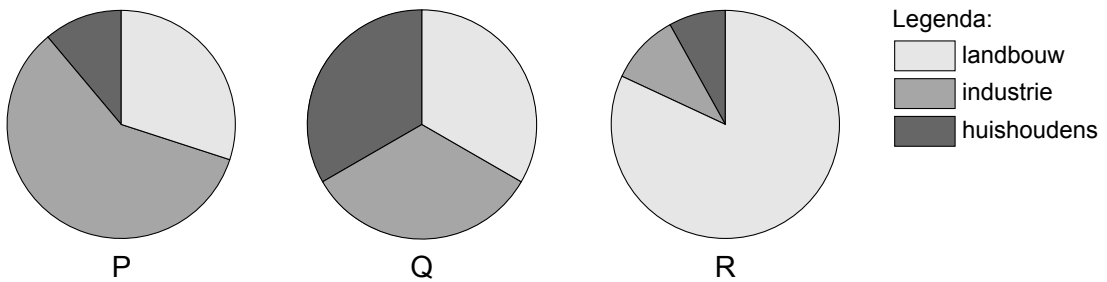
Gebruik bestrijdingsmiddelen in de landbouw

- 1p 32 Op bron 24 is te zien hoe het land besproeid wordt met bestrijdingsmiddelen.
→ Geef de reden waarom dit gevaarlijk is voor de kwaliteit van het grondwater.

bron 25

Verbruik van water op de wereld

- 1p 33 Hierboven staan drie verschillende diagrammen waarin het waterverbruik wordt weergegeven voor de landbouw, de industrie en de huishoudens. Welk diagram geeft de juiste verhouding weer voor het waterverbruik in de **rijke** landen?
A diagram P
B diagram Q
C diagram R

- 1p 34 Water wordt onder andere gebruikt als grondstof, zoals bij frisdranken.
→ Noem een andere vorm van waterverbruik in de industrie.

bron 26
Waterbronnen

foto 1

foto 2

foto 3

- 1p 35 De Verenigde Naties hebben onlangs een aantal belangrijke doelen afgesproken. Eén van die doelen is de toegang tot veilig drinkwater. De foto's van bron 26 laten drie plaatsen in Afrika zien waar mensen hun drinkwater ophalen.
- Welke foto is de meest veilige bron voor drinkwater?
- A foto 1
 - B foto 2
 - C foto 3

- 1p **36** In Europa is de waterafvoer via de rivieren in de afgelopen eeuw toegenomen. Een groot probleem is dat bij regenval het waterpeil in de rivieren sneller stijgt. De oorzaken hiervan zijn onder meer menselijke activiteiten.
→ Noem een voorbeeld van menselijke activiteiten waardoor de rivieren meer water krijgen te verwerken.
- 2p **37** Er zijn in de afgelopen eeuw in Nederland maatregelen genomen die ertoe bijdragen dat de rivieren meer water kunnen afvoeren en/of meer ruimte hebben gekregen.
→ Noem twee van deze maatregelen.

bron 27

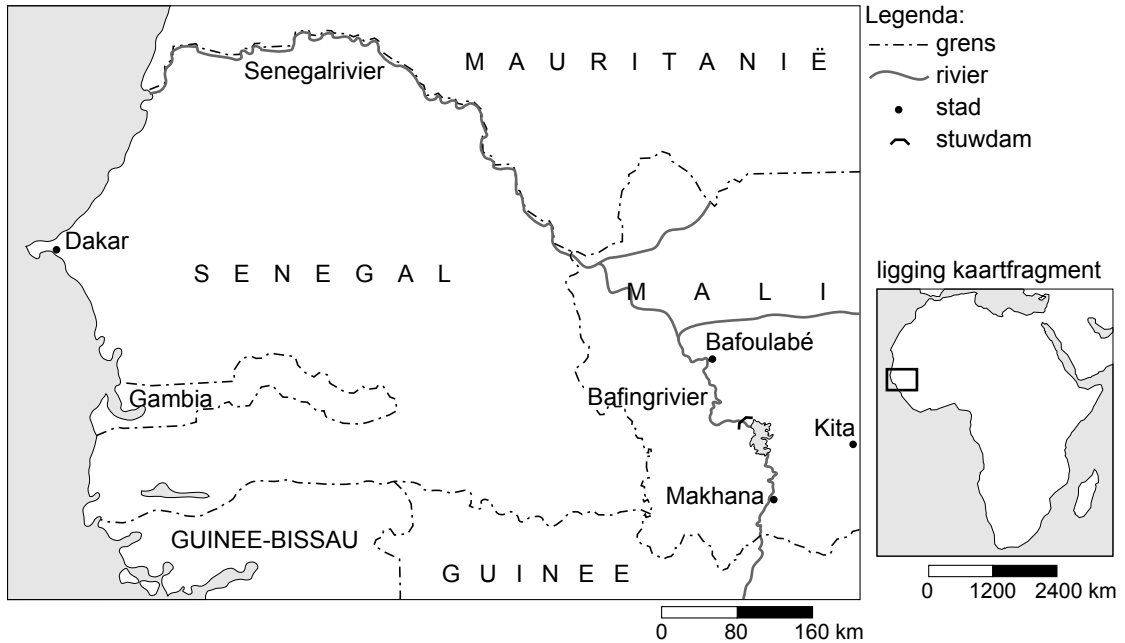
Een volgelopen wadi in een nieuwbouwwijk

- 1p **38** Op de foto van bron 27 zie je een wadi in een Nederlandse nieuwbouwwijk die na een flinke regenbui is volgelopen.
→ Noem een reden waarom men in huidige nieuwbouwwijken vaak wadi's aanlegt.
- 1p **39** Bewoners van dit soort wijken wordt verzocht bepaalde handelingen niet meer te doen.
Wat zullen de bewoners niet meer mogen doen?
A voor de deur de auto wassen
B de tuin sproeien
C regentonnen plaatsen

bron 28

Mali en de stuwdam in de Bafingrivier

bron 29

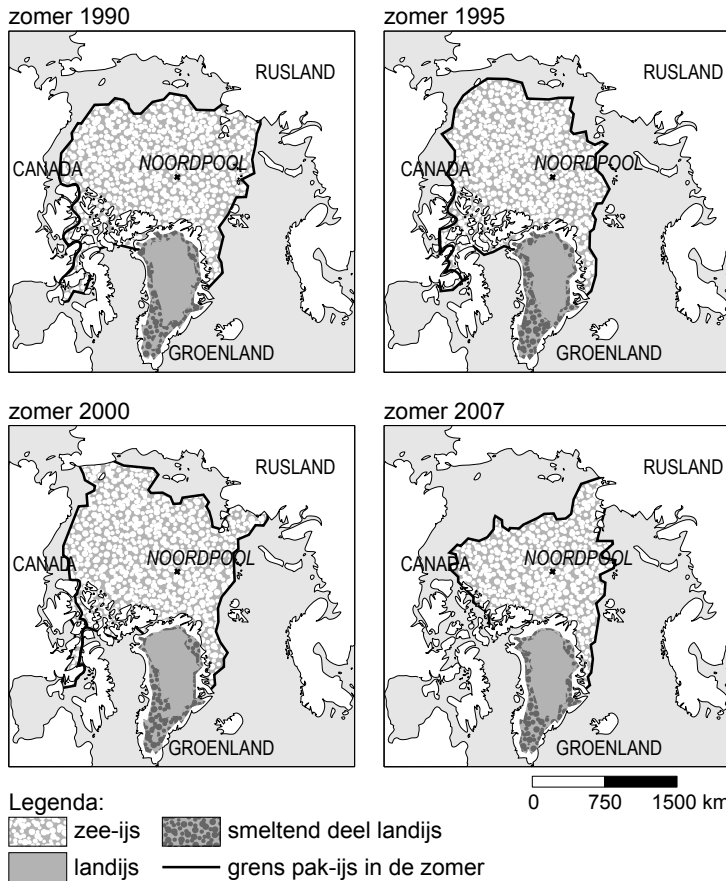
Het stuwmeer in de rivier de Bafing in Mali is bedoeld voor de opwekking van elektriciteit voor Mali en haar buurlanden. Ook kon met de aanleg van de dam de waterafvoer beter geregeld worden. Daarnaast was het de bedoeling ruim 3500 km² land te irrigeren. Stroomafwaarts vloeit de Bafing in de rivier de Senegal.

Voor de aanleg van de dam trad de Bafing jaarlijks buiten haar oevers en bevloede zo het omliggende gebied. Voor het arme Mali heeft de aanleg van de dam nog niet geleid tot grote economische ontwikkeling. Zo wordt er momenteel nog maar een kleine 1000 km² geïrrigeerd.

- 1p **40** In bron 29 worden enkele functies van een stuwmeer genoemd.
 → Noem nog een andere functie.
- 1p **41** Wanneer de neerslaghoeveelheden verder afnemen, kan dat tot conflicten leiden tussen Mali en zijn buurlanden Senegal en Mauritanië.
 → Geef met behulp van bron 28 een argument waarom er waterconflicten kunnen ontstaan tussen Mali en de buurlanden.
- 2p **42** → Geef eerst een nadeel van de aanleg van de dam voor het gebied stroomopwaarts en vervolgens een nadeel voor het gebied stroomafwaarts van de dam.
- 1p **43** Volgens bron 29 wordt er nog maar 1000 km² van de geplande 3500 km² landbouwgrond geïrrigeerd. Dat is veel minder dan de bedoeling was.
 → Wat zal daarvoor de belangrijkste reden zijn?

bron 30

Vier kaarten van het noordpoolgebied, 1990 - 2007

- 1p **44** Door de opwarming van de aarde smelt er steeds meer ijs bij de polen (zie bron 30). Oorzaak van de opwarming is het versterkte broeikaseffect.
→ Waardoor wordt het broeikaseffect versterkt?
- 2p **45** Wanneer het ijs met dezelfde snelheid blijft smelten, duurt het nog maar enkele tientallen jaren en de Noordpool zal ijsvrij zijn. Behalve nadelen zijn er ook voordelen te noemen van dit ijsvrij worden van het noordpoolgebied.
→ Noem twee van deze mogelijke voordelen.
- 1p **46** In bron 30 zie je dat er in de zomer van 2007 veel minder ijs was dan in 1990. Toch is het niet zo dat het ijsoppervlak elk jaar kleiner geworden is. Kijk bijvoorbeeld bij de zomer van 2000.
→ Geef hiervoor een oorzaak.

bron 31

Sudan en Australië

- 1p 47 In Sudan en Australië (zie bron 31) is het erg droog. Als het daar regent, valt er ineens zoveel neerslag dat de bodem deze neerslag niet zo snel kan verwerken. Gevolgen zijn grote overstromingen en schade aan bijvoorbeeld de infrastructuur. Dit gebeurt de laatste jaren steeds vaker. Beide landen moeten zich erg inspannen om de watervoorziening voor de toekomst veilig te stellen.
- Geef een reden waarom Australië dit gemakkelijker kan realiseren dan Sudan.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.